

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/173022,97-lat-temu-w-arkadach-Palacu-Saskiego-uroczyscie-zlozono-szczatki-nieznanego-zo.html>
07.05.2024, 08:39

97 lat temu w arkadach Pałacu Saskiego uroczyscie złożono szczątki nieznanego żołnierza

Grób Nieznanego Żołnierza stał się panteonem chwały polskiego oręża. Grób Nieznanego Żołnierza to miejsce, które wszystkim Polakom nieodparcie kojarzy się Wojskiem Polskim. Jego losy są równie złożone co historia naszej Ojczyzny.

Idea budowy grobów nieznanych żołnierzy została zainicjowana przez Fryderyka Simona, który poszukiwał godnej formy upamiętnienia pamięci półtora miliona Francuzów poległych podczas I wojny światowej. Dzięki jego staraniom, 11 listopada 1920 r., w Paryżu i w Londynie odbyły się uroczystości złożenia bezimiennego ciała ekshumowanego z pola

bitwy.

Pomysł upamiętnienia polskich poległych żołnierzy został podjęty w Polsce również w 1920 r. Na Alei trzeciego Maja, w okolicach Mostu Poniatowskiego, umieszczono sarkofag z napisem „Poległemu za ojczyznę”. Został zawiązany komitet upamiętniania poległych w latach 1914–1921, który zaproponował stworzenie kaplicy w archikatedrze św. Jana.

Prace nad budową Grobu przyspieszyły za sprawą nieznannej osoby, która 2 grudnia 1924 r. przed pomnikiem ks. Józefa Poniatowskiego w Warszawie złożyła kamienną tablicę z napisem „Niezanemu żołnierzowi poległemu za ojczyznę”. Inicjatywa została podchwycona przez polskie władze, powstał też Tymczasowy Komitet Organizacyjny Budowy Pomnika Nieznanego Żołnierza. Już 24 stycznia 1925 r. Rada Ministrów zaaprobowała budowę takiego upamiętnienia, dodatkowo nad projektem patronat honorowy objął Prezydent RP Stanisław Wojciechowski. Na autora projektu został wybrany rzeźbiarz Stanisław Ostrowski.

Władze wojskowe wskazały piętnaście miejsc bitew z czasów wojen 1918-1921. Spośród nich, drogą losowania, wyłoniono jedno, z którego ekshumowano ciało poległego żołnierza. Los, wyciągnięty przez Józefa Buczkowskiego, najmłodszego kawalera Orderu Virtuti Militari, wskazał miejsce spoczynku bohaterskich obrońców Lwowa. Bezimienny grób wybrała Jadwiga Zarugiewicz, matka Konstantego, który poległ 17 sierpnia 1920 r. w bitwie pod Zadwórzem, zwanej „polskimi Termopilami”.

Uroczystej ekshumacji dokonano w obecności kawalerów Virtuti Militari. Po otwarciu trumny okazało się, że spoczywają w niej szczątki żołnierza bez szarży, ochotnika.

2 listopada 1925 r., w uroczystej oprawie, trumna została złożona w arkadach Pałacu Staszica. W pogrzebie uczestniczył Prezydent Wojciechowski oraz tłumy mieszkańców Warszawy i przyjezdnych. Oddano 21 salw armatnich, odbywał się też uroczysta parada.

Pałac Saski nie przetrwał powstania warszawskiego, ocalały jedynie kolumnada mieszcząca Grób Nieznanego Żołnierza. Odbudowę Grobu zajął się architekt Zygmunt Stępiński. Z tablic upamiętniających pola bitew żołnierza polskiego zniknęły te związane z wojną polsko-bolszewicką, wmurowano nowe, obejmujące lata 1936-1945. W urnach znalazła się ziemia z 24 pól bitewnych II wojny światowej. Odrestaurowany grób został odsłonięty 8 maja 1946 r.

W 1990 r. zdecydowano o przywróceniu przedwojennych tablic i dodaniu nowych. 11 listopada umieszczono na Grobie 14 tablic z polami bitew z lat 1792-1813, 1813-1918 i 1939-45. 15 sierpnia i 10 listopada 2016 r. Prezydent RP Andrzej Duda odsłonił tablice poświęcone żołnierzom wyklętym, uczestnikom podziemia antykomunistycznego. 10 listopada 2017 r. zostały odsłonięte dwie tablice poświęcone żołnierzom polskiej samoobrony walczącym z ukraińskimi nacjonalistami.

Grób Nieznanego Żołnierza zawsze stanowił ważne miejsce dla Polaków. Tu odbywały się uroczystości państwowe w dwudziestoleciu międzywojennym. W czasie okupacji przekradano się tam, aby złożyć kwiaty. W czasie PRL władze komunistyczne próbowały zatrzeć pamięć o chwale polskiego oręża, ale Polacy zawsze wracali z patriotycznymi manifestacjami. Obecnie, z uzupełnionymi tablicami, jest panteonem chwały polskiego oręża.

W zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej przechowywane są zdjęcia, dokumentujące wydarzenia, które na przestrzeni lat rozgrywały się pod Grobem Nieznanego Żołnierza. Wybór zdjęć prezentujemy w galerii.